

Переходячи до вітчизняних реалій, певні характеристики геронтократії можна помітити за часів СРСР, коли у 1965–1985 рр. завершилося складання основних інститутів радянської бюрократичної системи та відбувалася деградація правлячої верхівки суспільства – номенклатури, що була оплотом консерватизму. Члени Політбюро, в основному, залишали свій пост тільки в разі смерті. Їх середній вік в 1980 р. склав 71 рік [4, с. 355].

Додамо, що вікова ієрархія притаманна і політичному життю сучасних постіндустріальних суспільств. Зокрема, це простежується в таких феноменах: звернення до культу пращурів у програмних та пропагандистських заявах політиків, неформальні аспекти діяльності різного роду політичних об'єднань (партій, команд політиків, колективних органів влади), пов'язані із нав'язуванням молодим представникам організації менш престижної, так званої «брудної», рутинної роботи і вибором більш престижної роботи більш зрілими представниками організації.

Список використаних джерел:

1. Бочаров В. В. Власть и возраст [Текст] / В. В. Бочаров. – Антропология власти. Хрестоматия по политической антропологии: В 2 т./ Сост. И отр. В. В. Бочаров. Т. 1. Власть в антропологическом дискурсе. – СПб.: Изд-во С.-Петербург. Ун-та, 2006. – 491 с.
2. Функции образа лидера в массовом сознании. Гитлеровская Германия и советская Россия. [Текст] / О. В. Великанова. – 1997 // Общественные науки и современность (ОНС). – № 6. – 1997. – С. 162–174
3. Демьянков В. З. Политический дискурс как предмет политологической филологии // Политическая наука. Политический дискурс: История и современные исследования. М., 2002. №3. с. 32–43.
4. Ратьковский И. С. История советской России [Текст] / И. С. Ратьковский, М. В. Ходяков. – М.: Лань, 2001. – 531 с.

Сондей О.М.

студентка,

Науковий керівник: Дорош Л.О.

кандидат політичних наук, доцент,

Національний університет «Львівська політехніка»

БРИТАНСЬКИЙ ЄВРОСКЕПТИЦИЗМ ЯК ОСНОВНА ПЕРЕДУМОВА BREXIT

З моменту заснування Європейського Співтовариства у науковому дискурсі Великобританію завжди відносили до рангу євроскептичних держав. Деякі вчені визначили унікальність британського євроскептицизму, вважаючи, що він відображає специфіку британської політики. На сьогодні сутність британського євроскептицизму є надзвичайно актуальним питанням, адже зростання таких настроїв щодо Європейського Союзу (ЄС) дало поштовх до проведення референдуму у 2016 р. та спричинило справжній переворот у ЄС.

Гіпотеза євроскептицизму Сполученого Королівства впливає з кількох визначальних особливостей, а саме: географії, культурної концепції «британства», політичної системи держави та стилю управління в ЄС, ролі медіа та історичних факторів. Більшість з цих елементів належать до основних елементів євроскептичного дискурсу [1].

Спершу розглянемо проблему географії та концепцію «британства». Загалом Великобританія має спільний кордон тільки з однією країною-членом ЄС – Ірландією.

З іншими країнами вона розділена океаном і протоками. У своєму нарисі “Why is Britain Eurosceptic?” Чарльз Грант говорив про Британію: «Коли я подорожую по Європі, і люди запитують, чому британці такі євроскептичні, я пропоную їм декілька пояснень, основне з яких – це географія та ефект, який вона мала на історію Сполученого Королівства. Великобританія є острівною державою на краю континенту і завжди омивалась океаном» [1]. Іноді британці називають Європу «континентом», маючи на увазі відстань та їхню відокремленість. Наприклад, публікація про британський євроскептицизм Групи Брюгге (відомої групи євроскептиків, яка отримала свою назву від знаменитої промови в Брюгге колишнього прем'єр-міністра Великобританії Маргарет Тетчер) одразу розпочинається з посилання на роздільність між Сполученим Королівством та «континентом» ЄС [3].

У доповіді під назвою «Чи ми відчуваємо себе європейцями і яке це має значення?», опублікованій в 2015р. кампанією Nat Cen Social Research у співпраці з The UK in a Changing Europe, опрацьовано національну ідентичність за даними British Social Attitudes з 1996–2014 рр. Метою дослідження стало виявлення тенденцій соціального ставлення населення Великобританії до ЄС. Згідно цього дослідження, лише один з п'яти британців вважає себе європейцем, а в 2014 р. цей показник був ще менший, тільки 1 з 7 [8].

Наступним важливим аспектом британського євроскептицизму є проблематика управління. З моменту створення Європейського Співтовариства існувала неоднозначність поглядів стосовно стилю управління. Європейський Союз є наднаціональним утворенням, а це означає, що його країни-члени віддають частину свого суверенітету у всеосяжний інститут прийняття рішень. Пізніше закони, прийняті на наднаціональному рівні, зобов'язуються виконувати всі члени організації. У сучасній Британії наднаціональні тенденції ЄС, як бачимо, тільки загострюють євроскептичні настрої, навіть серед прихильників ЄС. Згідно з даними British Social Attitudes, 43% респондентів, котрі вважають себе європейцями, заявили, що бажають зменшити повноваження ЄС. З 1994 по 2014 рр. респонденти зазначали, що хочуть залишитися в ЄС, проте скоротити його повноваження в середньому на 34%. У 2015 р. цей показник зріс до 38% [7].

Важливим елементом євроскептичного дискурсу Великобританії є медіа та ЗМІ. Британські ЗМІ мають унікальність формувати євроскептичну думку. За словами Чарльза Гранта, британські ЗМІ є «унікально потужними та євроскептичними». Крім того, науковець стверджує, що три чверті з тридцяти мільйонів осіб, які читають британські газети, читають матеріали саме євроскептичного характеру [1]. Наприклад, в публікаціях газети “The Sun” (одній з найвпливовіших газет Великобританії) часто звучали заклики «залишатися у Великобританії і проголосувати за вихід з ЄС» та «позбутися диктаторського режиму Брюсселя» [10].

І останнім чинником євроскептицизму Великобританії є історія. Вже з самого початку євроінтеграційних процесів і до сьогодні Великобританія завжди залишалась осторонь усіх європейських процесів, а долучалась тільки у випадку, коли це було вигідно. Країна ніколи не виступала проти європейського об'єднання, але і приєднуватись не хотіла [5]. На додаток, у Великобританії існував фактор післявоєнної національної гордості. Міністерство закордонних справ заявило, що Великобританію слід розглядати як світову владу другого рангу після США, а не просто одиницю федеративної Європи [2]. Впродовж наступних років економіка країн Європейського економічного співтовариства процвітала і Великобританії довелося переосмислити ставлення до співтовариства, якщо вона хотіла бути частиною цього процвітання. Тому в 1963 р. уряд Великобританії прийняв рішення подати заявку на вступ до Європейського економічного співтовариства. Після двох спроб, у 1973 р. Британію врешті прийняли до ЄС, проте і в цей момент значна кількість політиків та

населення були невдоволені цим рішенням, що і стало причиною референдуму для підтвердження підтримки членства Британії у Європейському Співтоваристві [7]. У 1979р. до влади прийшла скептична Маргарет Тетчер, завдяки якій і з'явився термін «євроскептицизм» після її славнозвісної промови в Брюгге. Прем'єр-міністр вважала, що спільнота перетворюється у «нерозумну бюрократію». Всі роки свого правління провела у постійній боротьбі проти інтеграційної спорідненості, спричиненої зростанням експансії ЄС [9]. Впродовж 1990–2000-х рр. євроскептичні настрої тільки посилювались, що загостило також суперечки між консервативною та лейбористською партіями. У підсумку, у 2005 р. лідер консервативної партії та майбутній прем'єр-міністр Великобританії Девід Камерон пообіцяв у разі перемоги на виборах переглянути членство Великобританії в ЄС. Вже в 2016 р. він повністю дотримав свого слова та привів Великобританію до кінцевої цілі євроскептиків: референдуму щодо виходу з Європейського Союзу [4].

Як висновок, слід пригадати, що на поширення та розвиток євроскептицизму у Великобританії значною мірою впливали географія, медіа та ЗМІ, політична система, управління та історія. Крізь призму років, починаючи від другої половини ХХ ст., можемо спостерігати значну віддаленість Великобританії від Європи, не тільки географічно, але й на рівні бажань, мрій, бачень майбутнього тощо. Британія ніколи не забувала про власні амбіції, і не мала наміру існувати під владою наднаціональної структури. Спочатку вона відмовилась від «євро» та не стала учасником Євросоюзу, пізніше засуджувала Конституцію ЄС, стверджуючи про її недемократичність, пізніше відкидала глибшу інтеграцію та ще багато інших питань, які лежать в основі функціонування ЄС. Це все і призвело до ще більшого поширення євро скептицизму та референдуму про вихід із ЄС.

Список використаних джерел:

1. Grant C. Why is Britain eurosceptic? [Електронний ресурс] / Charles Grant. – 2008. – Режим доступу до ресурсу: http://www.cer.eu/sites/default/files/publications/attachments/pdf/2011/essay_eurosceptic_19dec08-1345.pdf.
2. James E. Threatening Europe Britain and the Creation of the European Community, 1955–58 [Електронний ресурс] / Ellison James. – 2000. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.palgrave.com/us/book/9780333753637#aboutBook>.
3. Kasonta A. British Euroscepticism [Електронний ресурс] / Adriel Kasonta // The Bruges Group. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.brugesgroup.com/images/pdfs/britisheuroscepticism.pdf>. 37
4. McCrary K. Brexit: An Analysis of Eurosceptic Mobilisation and the British Vote to Leave the European Union [Електронний ресурс] / Kayla McCrary. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://jewlscholar.mtsu.edu/xmlui/bitstream/handle/mtsu/5092/McCrary%20Thesis.pdf?sequence=1>.
5. Michael Fogarty P. F. Christian Democracy in Western Europe, 1820–1953 [Електронний ресурс] / P. Fogarty Michael Fogarty. – 1957. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.questia.com/library/2868622/christian-democracy-in-western-europe-1820-1953>.
6. Miller V. The Treaty of Lisbon: Government and Parliamentary Viewson a Referendum [Електронний ресурс] / Vaughne Miller // House of Commons Library. – 2009. – Режим доступу до ресурсу: <http://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/SN05071/SN05071.pdf>. 50
7. Ormston R. British Social Attitudes: the 32nd Report, London: Nat Cen Social Research [Електронний ресурс] / R. Ormston, J. Curtice. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: http://www.bsa.natcen.ac.uk/media/38972/bsa32_fullreport.pdf.
8. Ormston R. Do we feel European and does it matter? [Електронний ресурс] / Rachel Ormston // London: Nat Cen Social Research. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <https://whatukthinks.org/eu/wp-content/uploads/2015/10/Analysis-paper-2-Do-we-feel-European.pdf>.

9. Poretskova E. A. Margaret Thatcher's Speech at Bruges [Електронний ресурс] / E. A. Poretskova. – 2011. – Режим доступу до ресурсу: [file:/// C:/ Users/brbn/ Downloads/ bryuggskaya-rech-m-tetcher.pdf](file:///C:/Users/brbn/Downloads/bryuggskaya-rech-m-tetcher.pdf).

10. SUN SAYS We urge our readers to be LEAVE in Britain and vote to qu it the EU on June 23 [Електронний ресурс]. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.thesun.co.uk/news/1277920/we-urge-our-readers-to-believe-in-britain-and-vote-to-leave-the-eu-in-referendum-on-june-23/>.

Фьодорова М.В.

студентка,

Науковий керівник: Бусленко В.В.

кандидат політичних наук, доцент,

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

ПАРЛАМЕНТСЬКА ОПОЗИЦІЯ ТА УРЯДИ БІЛЬШОСТІ

Опозиційні партії відіграють важливу функціональну роль в парламентській демократії. Залучившись електоральною підтримкою, та в результаті виборів увійшовши до законодавчого органу, вони здатні посилити контроль над урядом та змусити його бути більш відповідальним. При цьому парламентська опозиція може вибудовувати різні моделі стосунків з урядом. У значній мірі їх характер залежить не лише від рівня впливовості опозиційних парламентських груп та фракцій, але й від самого типу формування кабінету. Йдеться про уряд більшості чи меншості.

В якості методологічних інструментів розглядатимемо такі аспекти діяльності цих партій як ідеологічна близькість, згуртованість та рівень фрагментації. Важливим є встановлення ролі парламентської опозиції в законодавчому процесі в порівнянні з іншими неурядовими фракціями та групами.

Проблеми взаємовідносин між урядом більшості та опозицією ще не стали предметом для ґрунтовних наукових досліджень. Разом з тим окремі праці стосуються дотичних до розглянутих нами питань. Зокрема, взаємовідносини парламентської опозиції та уряду розглядали польські вчені З. Махельський, К. Соболевська-Мишлік, К. Лабендж.

Теоретичні аспекти формування моделей стосунків між політичними опонентами в контексті протікання політичного процесу висвітлено в роботах зарубіжних вчених А. Кінга, Ф. Християнсена. Серед українських вчених привертають увагу праці таких вчених як А. Боднар, Ю. Древалія та В. Яреми.

Після парламентських виборів центр міжпартійної конкуренції, як правило, переміщується в законодавчий орган. Саме в ньому відбуваються складні процеси політичного структурування. Одним з їх наслідків є поділ депутатів на більшість та меншість. З середовища більшості формується однопартійний або коаліційний уряд. Частина меншості переходить в стан опозиції.

У випадку, коли уряд втрачає підтримку більшості депутатів, він може бути відправлений у відставку і формуватися на основі нової парламентської більшості. Законодавство ряду країн передбачає повноцінне функціонування урядів меншості. За цих умов значимість опозиції в парламенті значно посилюється. Пояснюється це тим, що сумарно провладні та опозиційні партії становлять більшість, тому уряд потребує підтримки принаймні однієї опозиційної партії. Це є важливою умовою задля успішного прийняття законопроектів чи підтримки важливих урядових рішень. За умов реалізації непопулярних урядових рішень лояльність неурядових політичних